

marife

dini arařtırmalar dergisi

Turkish Journal of Religious Studies

cilt / volume: 17 • sayı / issue: 2 • kiř / winter 2017

KİTAP TANITIMI

Prof. Dr. Hülya Küçük, Doç. Dr. Zeynep Arzu Yeğın,
Tasavvuf ve Tıp: Selim Kalbin Fizyolojisi,
Ensar Yayınları, İstanbul 2016, 407 sayfa.

Haz. Nurgül Şirin

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
sirinnurgul@gmail.com

Geliř Tarihi: 02.08.2017 • Yayına Kabul Tarihi: 21.11.2017

Tasavvuf ve Tıp, İslam'ın önemli gördüğü ve insanlığın da iki önemli ihtiyacına reçeteler sunan iki ilim dalıdır. Her çağda insanların hem ruhunun hem de bedeninin içinde bulunduğu sıkıntılardan ve hastalıklardan kurtulması için bu ilim dalları gerek birbirlerine kaynak olarak gerekse ayrı ayrı hizmet etmişlerdir. Tanıtımını yapacağım *Tasavvuf ve Tıp Selim Kalbin Fizyolojisi* kitabı da birbiriyle alakası yokmuş gibi görünen varlık ve kâinatın sırlarıyla uğraşırken fark etmeden birbirini besleyen iki ilim dalını bir araya getirmiştir.

Tasavvuf ve Tıp Selim Kalbin Fizyolojisi kitabı; Önsöz, iki bölüm, "Tasavvuf ve Tıp İlminin Ortak Paydaları" adlı bir başlık, Sonuç ve Değerlendirme, iki Ek 'ten ve Bibliyografya'dan oluşmaktadır.

Mezkûr kitap, alanlarında önemli akademik çalışmalara imza atan ve söz sahibi iki yazara sahiptir. İlk yazarımız, tasavvuf ilminin sadece bir ilim değil gönül işi olduğunu bizlere yansıtan, önemli akademik çalışmalara imza atan Prof. Dr. Hülya Küçük'tür. Kitabın, önsöz, birinci ve ikinci bölümleri, sonuç ve değerlendirme kısımlarını kaleme almıştır. Halen Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tasavvuf Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak akademik hayatını sürdürmektedir. İkinci yazarımız ise Doç. Dr. Zeynep Arzu Yeğın, "Tasavvuf ve Tıbbın Ortak Paydaları" başlığını kaleme almıştır. Doç. Dr. Zeynep Arzu Yeğın halen Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi (Ankara) İç Hastalıkları Anabilim Dalı Hematoloji Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak akademik kariyerinde ilerlemektedir.

Tasavvuf ve Tıp kitabı, tek renk iç baskılı 407 sayfadan müteşekkildir. Ensar Neşriyat tarafından basımı yapılan kitabın ilk bakışta dikkat çeken en önemli yönü kapak tasarımı ve resmidir. Kapak tasarımı Halil Yılmaz tarafından yapılan kitabın, ön kapağının dış kısmında Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi'nde (Kayseri) bulunan *Selçuklularda Hasta Tedavisi* adlı minyatür resmi kullanılmıştır. Yine ön kapak iç kısmında Mevlana'nın torunu Arif Çelebi'yi tedavisi (Mahmut Mesnevihan, *Sevakıb-ı Menakıb*, Topkapı Müzesi, 1479, s. 242) resmi, arka kapak iç kısmında ise Arif Çelebi'nin Ahi Muhammedi Semayla Tedavisi (Mahmud-i Mesnevihan, *Sevakıb-ı Menakıb*, Topkapı Müzesi, 1479, s. 255.) resmi kullanılmıştır.

Tasavvuf ve Tıp kitabında dil ve üslup her kesimden insanın anlayacağı şekilde sade, anlaşılır ve akıcı seviyededir. Ayrıca yazarların dipnotları titizlikle kullanmaları birçok klasik kaynak ve yeni çalışmalara atıfta bulunması kitabın akademik değerini arttırmıştır. Kitap, yeni çalışmalara kaynaklık edecek bir özelliğe sahip görünmektedir. Yazarlar gerektiği yerde anlaşılması güç kelime ve ifadeleri dipnot kısmında kısa kısa bilgiler şeklinde sunmaları eserden istifadeyi arttıran unsur olarak göze çarpmaktadır.

Kitabın önsöz kısmında yazar Prof Dr. Hülya Küçük böyle bir kitabı yazmaktaki amacını açıkça ve samimi bir dil ile ortaya koymuştur. Kitabını yazmadaki gayesinin tasavvuf kitaplarında sıkça rastladığı tıbbi bilgileri bir araya toplamak olduğunu aktaran yazar yine bu kitapla istediği fakülteye gidemeyen öğrencilerine de bütün ilimlerin, aslında birbirleriyle iç içe olduklarını anlamalarına vesile olmak istediğini bildirmiştir. (s. 14)

Kitabın birinci bölümünde sufilerin fen bilimleriyle münasebetleri, ilgilendikleri ilimler örnek şahsiyetler üzerinden işlenmiştir. *Sufiler ve nur kavramının mahiyeti* üzerinde durulmuş, İbn Arabi ve diğer sufilerin "Allah, göklerin ve yerlerin nurudur." (Nur 24/35) ayetinin tefsirlerinden yola çıkarak fen bilimlerindeki ışık ve ışın gibi kavramları kaynağının bu ayet olduğunu zikretmiştir. (ss. 29-31) "Tabib Sufiler" başlığı altında tıp ilminde adı geçen önemli sufiler ve tasavvufla ilgilenmiş önemli tabiplerden kısa fakat amaca yönelik bilgiler verilmiştir. Örneğin; İbn Sina, Ebu Hamid Gazzali, İbn Arabi... vb. 44 tane önemli şahıs başlığı açılmıştır. Tasavvuf ve tıp ile ilgili önemli kesitler aktarılmıştır. (ss. 35-72) "Tasavvuf Kitaplarında Tıbbi Bilgiler" başlığında ise tasavvuf kitaplarında geçen Anatomi ilmi, Canlılık, Ruh, Ölüm, Tasavvuf Kitaplarına Göre Beden Sağlığı, Fizyolojik Zayıflık ve Hastalık gibi başlıklar genel sağlığın korunması için de (Hıfzu's Sıhha) beslenme, hijyen, spor gibi konular ele alınmıştır. "Hasta" ve "Tedavi" başlıklarında ise hastalara özel tedavi metotları ve ilaçların kullanımıyla ilgili özel bilgiler verilir. (ss. 147-160) En dikkat çekici bölüm ise "Sufilerin Tedavi Metotları" adlı başlıktır ki burada sufilerin sadece akıl ve ruh hastalıkları değil bedeni hastalıkları da tedavi ettikleri göze çarpmaktadır. Günümüzde de hala araştırmalarda yeni yeni ortaya çıkan yöntemlerden olan Ahlat-ı Erbaa, Rukye, Güzel ses, Perhiz, Su ile Tedavi, Bitkilerle tedavi (Nebatçı Tıp) maddelenmiş; Ebu Talib el Mekki, Gazzali, eserlerinde İbn Arabi ve Konevi eserlerinde, Camii'nin Nefahatü'l Üns adlı eserinde Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesi'nden reçeteler yazılmıştır. (ss. 167-213)

“Tıp İlmindeki Tasavvuf” başlıklı ikinci bölüm tasavvufta iki önemli terimin nefis ve kalb tıbbının açıklamasıyla başlamıştır. Daha sonra tasavvufun kullandığı diğer tıbbi kavramlar Emrazu’l-Kulub, Emrazu’n-Nefs gibi hastalıklar söylenerek şifası ise Etibbau’n-Nüfus, et Tabibu’l İlahi bölümlerinde zikredilmiştir. (ss. 250-268) “İlahi İlmü’t Teşrih (İlahi Anatomi)” gibi İbn Arabi ve Gazzali ‘nin anatominin izahını yaptığı kavramlar açıklanmıştır. “Sufi Sağlığı” başlığında ise tasavvufi riyazet, ruh sağlığı, zikir, cem, havf gibi bazı tasavvufi hallerin izahı yapıldığı gibi sufilerin içine düştükleri maddi manevi hallerin etkisinden bahseden bölümlerde yer alır. (ss. 292-318) Yine sufilerin geçirdiği hastalıklar örnek şahıslarla sunulmuş bu hastalıkların manevi etkisinden bahsedilmiştir. (ss. 320-326)

Her iki bölümde de yazarın önsözde belirttiğine üzere sufilerin direkt tıpla ilgili kitapları değil, tasavvufu ilgili kitapları taranmış ve ağırlıklı olarak Gazzali ve İbnu’l Arabi’nin eserleri dikkate alınmıştır. Ayrıca yine yazarın aktarımına göre birinci bölümde “Beden Sağlığıyla Tasavvuf” ikinci bölüm ise “Tıbbi İlimlerle Tasavvuf” anlatılırken bir bakıma ruh sağlığıyla ilgili konuları ele alındığı ve gerektiği yerde Tasavvufa göre psikiyatri veya psikolojinin keştiği noktalara kısaca temas edilmiştir. (s. 16)

Doç. Dr. Zeynep Arzu Yeğın’ın yazdığı “Tasavvuf ve Tıp İlminin Ortak Paydaları” başlığında ise tıp tasavvufa bir nevi yaklaştırılmış, insanın anatomisi ele alınarak her başlıkta ruh kalp nefis... vb. başlıklar sufilerin ilmine başvurularak aktarılmıştır. (ss. 331-356) Son olarak ise Prof. Dr. Hülya Küçük kitabında sonuç ve değerlendirme kısmını kaleme almış, tasavvuf kitaplarındaki tıbbi bilgilerin çokluğundan bahsetmiştir. İmam Gazzali, İbn Arabi, Molla Camii önde gelen sufilerin kitaplarını taramak tıbbi nebevi ile uygunluğuna ulaştığını bildirmiştir. Yine bu çalışmanın bu dağının görünen kısmı olduğu ve daha derin çalışmalara ihtiyaç duyulduğu bildirilmiştir. (ss. 361-365)

Kitaba dahil edilen “Ek I” bölümünde “Abdullah Bosnavi’nin (ö. 750/1351) *Lübbü’l-Lübb fi Beyani’l-Ekli ve’s -Şürb* adlı Ekberi/felsefi tasavvuf ekolü sufilerinin, beslenme konusundaki fikirlerine mükemmel bir örnek teşkil eden, kısa ama ilginç bir Arapça risalesinin tercümesine; “Ek-II” bölümünde de Davud el-Kayseri’nin (ö. 750-1351) *Tahkiku Mai’l -Hayat ve Keşfü Esrari’z-Zulumat* adlı , “Hızır ve Hz. Musa’nın suyun kaynağında buluşmaları”ndan hareketle, hayatı anlattığı yine Arapça bir risalesinin tercümesine yer verilmiştir.” (s. 16)

Tasavvuf ve Tıp Selim Kalbin Fizyolojisi kitabı, Mevlana ‘nın “İyileşmek için önce hasta olmak gerek” sözünde belirttiği gibi hastalıkların çeşitli olduğu günümüz dünyasında iyileşmek için reçete olma kapasitesine sahiptir. Naçizane tanıtımını yapmaya çalıştığım bu kitap birçok çalışmaya kaynak olabilecek ve her bir bölümüne veya başlığına ayrı kitap yazılabilecek muhtevaya sahiptir. *Tasavvuf ve Tıp Selim Kalbin Fizyolojisi* kitabını arayış içinde olan kendini hasta hisseden ilim yolcularına tavsiye ederim.